

POSTANOWIENIE

Dnia 18 października 2007 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Zbigniew Strus (przewodniczący)

SSN Zbigniew Kwaśniewski (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Strzelczyk

Protokolant Bożena Nowicka

w sprawie z wniosku U. L. sp. z o.o. w S.

przy uczestnictwie K. B. i małoletniej H. N. - spadkobierczyni uczestnika L. B.
reprezentowanej przez matkę B. B.

o wpis hipoteki przymusowej,

na posiedzeniu jawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 18 października 2007 r.,

na skutek zagadnienia prawnego przedstawionego
przez Sąd Okręgowy w S.

postanowieniem z dnia 26 stycznia 2007 r.,

"Czy przepis art. 174 § 2 k.p.c. ma zastosowanie w postępowaniu
wieczystoksięgowym w związku z art. 13 § 2 k.p.c.?"

odmawia podjęcia uchwały.

Uzasadnienie

Sąd pierwszej instancji postanowieniem z dnia 7 grudnia 2004 r. oddalił wniosek o wpis hipoteki przymusowej. Uwzględniając apelację wnioskodawcy Sąd drugiej instancji reformatoryjnym postanowieniem z dnia 4 czerwca 2005 r. zmienił zaskarżone postanowienie w ten sposób, że nakazał wpisać hipotekę przymusową kaucyjną na udziale do ½ nieruchomości należącym do K. B. i L. B. na prawach wspólności ustawowej. Przesyłka zawierająca odpis tego postanowienia Sądu drugiej instancji i adresowana do uczestnika L. B. zwrócona została z adnotacją poczty: „adresat zmarł”. Z nadesłanego Sądowi aktu zgonu wynikało, że śmierć uczestnika nastąpiła 1 maja 2005 r. Wobec powyższego Sąd Okręgowy postanowieniem z dnia 9 maja 2006 r. zawiesił postępowanie w sprawie na podstawie art. 174 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Po przedstawieniu przez wnioskodawcę postanowienia Sądu Rejonowego z dnia 5 września 2006 r. (sygn. ...1847/05), stwierdzającego nabycie spadku po L. B., Sąd Okręgowy postanowieniem z dnia 27 grudnia 2006 r. podjął postępowanie apelacyjne z udziałem spadkobierczyni zmarłego uczestnika, tj. małoletniej H. N. reprezentowanej przez matkę B. B. i dopiero wówczas powziął poważne wątpliwości. Sprowadzają się one do zagadnienia prawnego, czy przepisy art. 626¹ § 2 k.p.c. i art. 626¹² § 2 i 3 k.p.c. nakazują poprzestać jedynie na doręczeniu spadkobierczyni zmarłego uczestnika postępowania odpisu postanowienia Sądu Okręgowego z dnia 30 czerwca 2005 r. wraz z pouczeniem o możliwości zaskarżenia go skargą kasacyjną, czy też należałoby zastosować przepis art. 174 § 2 k.p.c. wobec zgłoszenia się w toku postępowania apelacyjnego następcy prawnego zmarłego uczestnika postępowania. Sąd drugiej instancji uzasadnia swoje wątpliwości tym, że przyjęcie, iż art. 626¹ § 3 stanowi *lex specialis* w stosunku do art. 174 § 2 k.p.c. uniemożliwia zastosowanie tego ostatniego przepisu i tym samym uchylenie z urzędu postanowienia Sądu Okręgowego z dnia 30 czerwca 2005 r., pomimo, że uczestnik postępowania zmarł przed datą wydania tego orzeczenia. Przeciwny pogląd oznacza, że wymienione postanowienie należałoby uchylić z urzędu, ponieważ w sprawie zaistniały zdarzenia wymienione w art. 174 § 2 k.p.c., wywodzi Sąd Okręgowy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przystępując do rozpoznania przedstawionego zagadnienia prawnego Sąd Najwyższy w pierwszej kolejności zobowiązany jest zbadać, czy spełnione zostały formalnoprawne wymogi do przedstawienia zagadnienia prawnego, a w konsekwencji czy zaistniały przesłanki do podjęcia uchwały. W niniejszej sprawie nie wystąpiły przesłanki zastosowania art. 390 § 1 k.p.c.

Przedmiotem zagadnienia prawnego przedstawionego Sądowi Najwyższemu do rozpoznania może być jedynie taka poważna wątpliwość prawna i to powstała przy rozpoznawaniu apelacji lub zażalenia (art. 397 § 2 k.p.c.), której wyjaśnienie w formie uchwały jest niezbędne do rozstrzygnięcia sprawy. W orzecznictwie wskazuje się wręcz na konieczność istnienia związku przyczynowego między przedstawionym zagadnieniem prawnym a podjęciem decyzji co do istoty sprawy oraz na to, że Sąd drugiej instancji jest zobowiązany wskazać, dlaczego rozstrzygnięcie tego zagadnienia jest niezbędne dla rozpoznania środka odwoławczego (v. postanowienie SN z dnia 14 listopada 2006 r., III CZP 84/06, LEX nr 23235).

W niniejszej sprawie sytuacja taka nie występuje. Sąd drugiej instancji rozpoznał już bowiem apelację wnioskodawcy i uwzględnił ją wydając reformatoryjne postanowienie z dnia 30 czerwca 2005 r. (k. 141 akt), które uprawomocniło się. W dalszej kolejności Sąd ten, wskutek powzięcia wiadomości o śmierci uczestnika postępowania L. B., zawiesił postępowanie w sprawie postanowieniem z dnia 9 maja 2006 r., wydanym na podstawie art. 174 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. (k. 162 akt). Dopiero po podjęciu zawieszzonego postępowania postanowieniem z dnia 27 grudnia 2006 r. (k. 172 akt). Sąd drugiej instancji powziął poważną wątpliwość co do prawidłowości wydanego wcześniej postanowienia z dnia 9 maja 2006 r. zawieszającego postępowanie w sprawie oraz co do podstawy prawnej jego wydania. Innymi słowy, podjęte przez Sąd Okręgowy działanie, z powołaniem się na oparcie go na przepisie art. 390 § 1 k.p.c., jest więc w istocie próbą doprowadzenia do zweryfikowania przez Sąd Najwyższy prawidłowości wydanego już z urzędu postanowienia o zawieszeniu postępowania w sprawie na podstawie art. 174 § 1 k.p.c. Takie zamierzenie w żadnym razie nie może być utożsamiane z potrzebą zaistniałą na etapie rozpoznania środka odwoławczego w postaci apelacji, która już wcześniej została przecież

merytorycznie rozpoznana i uwzględniona prawomocnym postanowieniem. Funkcją instytucji przewidzianej w art. 390 § 1 k.p.c. nie jest bynajmniej następcze weryfikowanie czy kontrolowanie przez Sąd Najwyższy trafności czy poprawności orzeczenia wydanego już z urzędu przez Sąd drugiej instancji, lecz służenie temu Sądowi merytoryczną pomocą na etapie rozpoznania środka odwoławczego, a więc na etapie poprzedzającym wydanie orzeczenia rozstrzygającego o zasadności tego środka. W orzecznictwie jednoznacznie przyjmuje się, że podjęcie przez Sąd Najwyższy na podstawie art. 390 § 2 k.p.c. wiążącej w danej sprawie uchwały stanowi wyjątek od zasady samodzielnego rozstrzygania całej sprawy przez sąd właściwy, a zatem przesłanka stosowania art. 390 § 1 k.p.c. musi być ściśle wykładana. Oznacza to, że wymieniony przepis przewiduje wyraźne ograniczenie jego stosowania, wyrażające się wymogiem zaistnienia związku między przedstawionym zagadnieniem prawnym a potrzebą rozstrzygnięcia środka odwoławczego. Nie wszystkie bowiem wątpliwości prawne wyłaniające się w rozpoznawanej sprawie usprawiedliwiają podejmowanie uchwały na podstawie art. 390 k.p.c., lecz tylko takie, które kształtowałyby podstawę prawną rozstrzygnięcia (v. postanowienie SN z dnia 22 lutego 2007, III CZP 163/06, LEX nr 260397). Jest oczywistym, że w niniejszej sprawie nie może być mowy o istnieniu takiego związku między przedstawionym zagadnieniem prawnym a rozstrzygnięciem środka odwoławczego, ponieważ środek odwoławczy w postaci apelacji został już wcześniej rozstrzygnięty, a więc wątpliwości Sądu Okręgowego nie wiążą się z jego merytorycznym rozstrzygnięciem, a z oceną poprawności później wydanego z urzędu postanowienia o zawieszeniu postępowania w sprawie na podstawie art. 174 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

Tymczasem przepis art. 390 § 1 k.p.c. dopuszcza przedstawianie zagadnień prawnych wyłącznie do merytorycznego rozstrzygnięcia, a nie do „uzupełnienia” (v. postanowienie SN z dnia 13 kwietnia 2000 r., III CZP 2/00, OSNC 2000 r., nr 11, poz. 200; postanowienie SN z dnia 19 września 2001 r., III CZP 28/00, niepubl.; postanowienie z dnia 25 października 2006 r., III CZP 73/06, LEX nr 209211). Innymi słowy, przedstawione Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne powinno być niezbędne dla mającego dopiero zapaść merytorycznego rozstrzygnięcia w indywidualnej sprawie (v. postanowienie SN

z dnia 19 stycznia 2007 r., III CZP 144/06, LEX nr 260985), a zatem nie może ono służyć Sądowi drugiej instancji jako środek zmierzający do dokonania przez Sąd Najwyższy kontroli poprawności orzeczenia wydanego już z urzędu przez Sąd odwoławczy. Zgodnie bowiem z art. 390 § 1 k.p.c. tylko takie zagadnienie prawne może być przedmiotem zapytania, którego wyjaśnienie jest niezbędne i ma wpływ na rozpoznanie środka odwoławczego i merytoryczne rozstrzygnięcie sprawy (postanowienie SN z dnia 13 grudnia 2005 r., III UZP 14/05, OSNP 2006, nr 17-18, poz. 283; postanowienie SN z dnia 28 lutego 2006 r., III CZP 3/06, LEX nr 180673; postanowienie SN z dnia 9 czerwca 2005 r., III CZP 31/05, LEX nr 180857; postanowienie SN z dnia 12 grudnia 2005 r., III CZP 68/05, LEX nr 175457). Sąd drugiej instancji powinien przy tym wskazać, dlaczego rozstrzygnięcie takie jest niezbędne dla rozpoznania środka odwoławczego (postanowienie SN z dnia 30 maja 2003 r., III CZP 30/03, LEX nr 109444).

Wskazane powyżej okoliczności sprawy, związane z chronologią i przedmiotem wydanych orzeczeń oraz jednoznaczną wykładnią art. 390 § 1 k.p.c. zaprezentowaną w dotychczasowej judykaturze, uzasadniają odmowę podjęcia uchwały na podstawie art. 61 § 1 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r., o Sądzie Najwyższym (Dz.U. Nr 240, poz. 2052 ze zm.).